

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री वैद्यनाथ उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०७०-CR-००२२

मुद्दा : कर्तव्य ज्यान ।

जिल्ला सप्तरी, महादेव गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने सुविलाल मण्डलको जाहेरीले पुनरावेदक
नेपाल सरकार..... १ वादी

विरुद्ध

जिल्ला सप्तरी, बेलही चपेना गा.वि.स.वडा नं. ३ बस्ने पशुराम मण्डल धानुक..१ प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

शुरू तहमा फैसला गर्ने :- मा.जि.न्या. श्री नरिश्वर भण्डारी
सप्तरी जिल्ला अदालत ।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :- मा.मु.न्या. श्री लोकेन्द्र मल्लिक
मा.न्या. श्री मोहनबहादुर कार्की
पुनरावेदन अदालत राजविराज ।

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ख) बमोजिम पुनरावेदन अदालत
राजविराजको मिति २०६९।३।१३ को फैसलाउपर वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट
पुनरावेदन पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ :-

मिति २०५७।१।१५ गते राती मेरो छोरी शिव कुमारी मण्डललाई जिल्ला सप्तरी
बेलही चपेना वडा नं. ३ बस्ने मिना भन्ने उमेश मण्डल समेत-६ जनाले कुटपीट गरी मारी

रातारात लाश बेपत्ता बनाएको हुँदा कानूनी कारबाही गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको सुविलाल मण्डलको जाहेरी ।

जिल्ला सप्तरी वेलही चपेना वडा नं. ३ स्थित पूर्वमा शम्भुनाथ देखि वनैनियासम्म जाने कच्ची सडक, पश्चिममा सिताराम मण्डलको फुसको घर, उत्तरमा वासी मण्डलको सिमेन्ट लगाएको टायलको घर र दक्षिणमा उत्तिम मण्डलको फुसको घर यति ४ किल्ला भित्र निज मिना भन्ने उमेश मण्डल धानुकको पूर्व पश्चिम उत्तर फर्किएको जम्मा ४ वटा फुसको घर सो घरहरू मध्ये पूर्वबाट पश्चिम फर्किएको १ कोठाको घर भएको सो घरभित्र ३ वटा धान चामल राख्ने काठी भएको सो दक्षिण तर्फ निज सुविलाल मण्डलकी छोरी शिव कुमारी मण्डल र ज्वाइँ मिना भन्ने उमेश मण्डल सुत्ने गरेको सोही कोठामा शिव कुमारी मण्डललाई मिना भन्ने उमेश मण्डल समेतले कुटपीट गरी बोल्न समेत नदिई मारी रातारात लाश बेपत्ता बनाएको भन्ने घटनास्थल मुचुल्का ।

मिति २०५७।१।१५ गते विहान मिना भन्ने उमेश मण्डललाई देखि शिव कुमारीलाई कस्तो भयो भनी सोध्दा उपचार गर्न लादा लादै मृत्यु भयो भनी भन्दा निजहरूको पहिला देखि राम्रो सम्बन्ध नभएको कारण घरमै मारी लाश बोकी फाल्न लगेको रहेछन् निज शिव कुमारी मण्डललाई मिना भन्ने उमेश मण्डल समेतले कर्तव्य गरी मारी लाश बेपत्ता बनाएकोमा बिश्वास लाग्छ भन्ने विसुनदेव मण्डल र भागवत मण्डल धानुक समेतले गरेको कागज ।

मिति २०५७।१।१५ गते विहान अ. १, २ बजेको समयमा झोलुङ्गो बनाई सोही झोलुङ्गोमा नै लाश बोकी भारतको अन्द्राहामठ नजिकमा निज शिव कुमारीको लाश कोही कसैले नदेख्ने गरी बेपत्ता बनाई फाली आएको हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको वयान ।

मिना भन्ने उमेश मण्डल र शिव कुमारी मण्डलको ०४३ सालमा जातीयता अनुसार विवाह गरी बसी आएका थिए। शिव कुमारी मण्डलको गर्भबाट जायजन्म भएको थिएन त्यही कारण तिनीहरूको झगडा भइरहन्थ्यो शिव कुमारीलाई कुटपीट गरेपछि निज शिव कुमारी मण्डल आफ्नो माइती घरमा गई बस्ने गर्दथिन सोही कारण समेतलाई लिएर कुटपीट झगडा गर्दै आइरहेको थियो। सधैं झगडा हुने भएकोले मैले वास्ता गरीन भोलिपल्ट विहान २०५७।१।१५ गते हेर्दा शिव कुमारी मण्डललाई मैले नदेखे पछि सोध्दा कहाँ

गए मलाई थाहा छैन भनी निज मिना भन्ने उमेश मण्डलले म सँग चर्को आवाज गरी बोलेपछि पक्कै शिव कुमारी मण्डललाई कर्तव्य गरी मारी लाश वेपत्ता बनाएको हुनुपर्दछ भनी २०५७।१।१७ गते जाहेरवालालाई गई भनेको हुँ भन्ने समेत व्यहोराको नारायण मण्डलले प्रहरीमा गरी दिएको कागज ।

मिना भन्ने उमेश मण्डलकी श्रीमती शिव कुमारी मण्डललाई घरका सबै हेला गर्दथे। प्रायः जसो उमेश मण्डलले आफ्नी श्रीमती शिव कुमारीलाई कुटपिट गर्ने गर्दथे कहिले काही मान्ने समेत धम्की दिएको सुनिन्थ्यो। मिति २०५७।१।१५ गते राती सोही तरिकाबाट झै-झगडा गरी कर्तव्य गरी मारी रातारात शिव कुमारीको लाश गायब गरी आएकोमा मलाई पूर्ण विश्वास छ भन्ने समेत व्यहोराको एकै मिलानको जगदिश मण्डल र सिताराम मण्डलको प्रहरीमा भएको कागज ।

मिति २०५७।१।१४ गते जगदीश मण्डल र भोला मण्डल समेतलाई राखी मेरो छोरी शिव कुमारी मण्डललाई निजको पति मेरो ज्वाइँ उमेश मण्डलको साथ लगाई निजको घर पठाएको भन्ने समेत जाहेरवाला सुविलाल मण्डलको कागज ।

मिति २०५७।१।१३ गते शिव कुमारी मण्डल माइती गई बसेकी हुँदा निजको श्रीमान मिना भन्ने उमेश मण्डल लिन गएकोले ऐ १४ गते पञ्चायती गरी उमेश मण्डलको साथ लगाई पठाएको भन्ने एकै मिलानको जगदीश मण्डल र जमेदार मण्डलले प्रहरीमा गरी दिएको कागज ।

मिति २०५७।१।१३ गते मिना भन्ने उमेश मण्डलले आफ्नी श्रीमती शिव कुमारी मण्डललाई लिन भनी गएकोमा ऐ १४ गते पञ्चायतीमा छलफल गरी उमेश मण्डलको साथ लगाई पठाएको भन्ने एकै मिलानको प्रहरीमा भोला मण्डलले गरी दिएको कागज ।

मिति २०५७।१।१५ गते राती अ. १:०० बजेको समयमा जाहेरवालाकी छोरी शिव कुमारी मण्डललाई निजकै श्रीमान मिना भन्ने उमेश मण्डलले नै कर्तव्य गरी मारेकोमा रातारात लाश वेपत्ता बनाएकोमा पूर्ण विश्वास लाग्छ अन्य जाहेरी दरखास्तमा उल्लेखित व्यक्तिहरु संलग्न थिए थिएनन मलाई थाहा छैन भन्ने व्यहोराको बुझिएको मानिसले गरिदिएको वस्तुस्थिति मुचुल्का ।

मिति २०५७।१।१३ गते मेरो छोरा मिना भन्ने उमेश मण्डलले आफ्नी श्रीमती शिव कुमारी मण्डललाई लिन भनी आफ्नो ससुराली घरमा गएकोमा ऐ १४ गते लिई

आएकोमा सो अवस्थामा बुहारी शिव कुमारी मण्डल विरामी भए जस्तो लागेन सो बेलुका साधारण झगडा गर्दै मैले खान दिई सुत्न जान भनी पठाएपछि म आफ्नो घरमा सुत्न गए ऐ. १५ गते विहान छोरा बाहिरबाट आउँदै गरेको देखे केही छिन पछाडी कोठाबाट बाहिर बुहारी ननिस्केपछि बुहारी किन उठदिनन् भनी छोरो उमेश मण्डललाई सोध्दा राती पेट दुखेको हुँदा उपचार गर्न लगी बाटोमा मरेको हुँदा उतै सदगत गरी आए भन्ने छोरा उमेश मण्डलले जवाफ दिएको हुँदा के कुन तरिकाबाट मान्यो मलाई थाहा छैन भन्ने समेत व्यहोराका उमेश मण्डलकी आमा लरुवति देवी मण्डलको कागज ।

जाहेरवालाको किटानी जाहेरी दरखास्त, बुझिएका विसुनदेव मण्डल भागवत मण्डलको कागज, पक्राउ परेका प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलको वयान, बुझिएका नारायण मण्डल समेतले गरी दिएको कागज एवं वस्तुस्थिति मुचुल्कामा मानिसहरुको कथन समेतबाट प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलकी श्रीमती शिव कुमारी मण्डललाई निज प्रतिवादीकै घरमा मारी कर्तव्य गरी लाश समेत भारतको आन्दमठदेखि पश्चिम दक्षिण तर्फ लगी फाली लाश समेत वेपत्ता बनाई कर्तव्य ज्यानको वारदात भएको कुराको पुष्टि हुन आयो यसरी प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलले मिति २०५७।१।१४ गते राती चिरुवा दाउराले हिराई मारी विरुद्ध खण्डमा उल्लेखित प्रतिवादीहरु समेत भई कर्तव्य गरी मारेको हुँदा निज प्र.मध्येका मिना भन्ने उमेश मण्डल जाजादेवी मण्डल र पशुराम मण्डललाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धीको महलको १३(३) नं. अनुसार जन्म कैदको सजाय गरी र प्र. मध्येका भुटाई मण्डल, मुलुकी मण्डल र शत्रुघनप्रसाद ठाकुरलाई ऐ को १७(३) नं. अनुसार सजाय गरी ऐ. ४ नं. बमोजिम थप सजाय समेत गरी फरार रहेका प्रतिवादीहरुका नाउँमा अदालतबाटै वारेन्ट पूर्जी जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको अभियोगमाग दावी ।

मिति २०५७।१।१५ गते घरमा आएका हौं। मैले श्रीमती शिव कुमारी मण्डललाई कर्तव्य गरी मारेको होइन। प्रहरीमा भएको मेरो बयान व्यहोरा मैले भनेर लेखाएको होइन । प्रहरीले करेन्ट लगाएर मलाई सहीछाप गराएको मात्र हो । हामी श्रीमान् श्रीमती बीच राम्रो सम्बन्ध थियो। गाउँको दुस्मनले उकासी मेरो ससुरालाई यो झुठ्ठा जाहेरी दिन लगाएको हो। यसर्थ झुठ्ठा जाहेरीका आधारमा मलाई लागेको अभियोगदावी अनुसार मैले सजाय पाउनु पर्ने होइन अभियोगदावीबाट सफाई पाउनु पर्ने हो भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलले अदालतमा गरेको बयान ।

मैले जाहेरवालाकी छोरीलाई मार्नमा कुनै संलग्नता राखेको होइन। गा.वि.स. अध्यक्ष गंगाराम मण्डलसँग मेरो शत्रुता थियो पहिल्यै देखि मुद्दा समेत चलेको थियो । त्यहि इवीबाट मलाई पोल गरी निज गंगारामले प्रहरीमा झुठ्ठा व्यहोराको कागज लेखाई दिएका मात्र हुन् । मैले अभियोगमाग दावी अनुसारको कसुर अपराध गरेको नहुँदा अभियोगमाग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको शत्रुघनप्रसाद ठाकुरले अदालतमा गरेको बयान ।

जाहेरवालाको जाहेरी दरखास्त झुठ्ठा हो। म समेत भई शिव कुमारी मण्डललाई कर्तव्य गरी मारेको होइन । वारदात भयो भनिएको मिति २०५७।१।१४ गते म घर गाउँमा छैन । मिति २०५७।१।१० गते म धनुषाधाम गई २०५७।२।६ गते मात्र आफ्नो घर गाउँमा आएको हुँदा मैले अभियोगमाग दावीबमोजिम कसुर अपराध नै गरेको नहुँदा दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी मुलुकी मण्डलले अदालतमा गरेको बयान ।

शिव कुमारी मण्डललाई को कसले मारे मलाई थाहा भएन म निजलाई मार्नेमा संलग्न भएको छैन। म लहान नगरपालिकाको चौकिदार भएकोले वारदात भयो भनिएको मितिमा म सोही लाहान नगरपालिकामा चौकिदारको काम गरी बसेको छु। मैले अभियोगमाग दावी बमोजिमको अपराध गरेको नहुँदा दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी भुटाई मण्डलले अदालतमा गरेको बयान ।

प्रतिवादी मिना भन्ने उमेशकुमार मण्डल धानुकलाई ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. अनुसार सर्वश्व सहित जन्म कैद तथा प्रतिवादीहरु शत्रुघन प्रसाद ठाकुर, मुलुकी मण्डल र भुटाई मण्डल धानुकले सफाई पाउने तथा फरार प्रतिवादीहरु जाजादेवी मण्डल र पशुराम मण्डलको हकमा अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतवीमा रहने गरी मिति २०५७।१२।२६ मा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला ।

शुरु जिल्ला अदालतका फैसला उपर श्री पुनरावेदन अदालत राजविराजमा पुनरावेदन परेकोमा पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट शुरु फैसला सदर हुने ठहरी मिति २०५९।४।२२ मा फैसला भएको तथा सो फैसला उपर पुनः सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन पर्दा सर्वोच्च अदालतबाट समेत सोही शुरु फैसला सदर हुने ठहरी मिति २०६१।१०।१५ मा भएको फैसला मिसिल सामेल रहेको ।

फरार प्रतिवादी पर्शुराम मण्डलले मुलतवीबाट जगाई हाजिर गराई पाउँ भनी मिति २०६७।१०।१० गते दिएको निवेदन अनुसार प्रस्तुत मुद्दा मुलतवीबाट जगाई बाँकी काम कारवाही भएको रहेछ ।

मिति २०५७।१।१० गते मेरो श्रीमतीलाई टि.वी. को बिमार लागेको हुँदा उपचार गराउन भारतको दरभंगा गएको र सो को हप्ता दिनपछि आफ्नो घर फर्की आएको हुँदा मिति २०५७।१।१५ गते म भारतको दरभंगामा थिएँ। जाहेरी झुठ्ठा हो मैले कर्तव्य गरी मारेको होइन। अभियोग दावी झुठ्ठा हो। सजाय हुने होइन सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पर्शुराम मण्डलले शुरू अदालतमा गरेको बयान ।

फरार रहेको प्रतिवादी जाजादेवी मण्डलको मृत्यु भइसकेको भन्ने मृत्यु दर्ता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपी समेत मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादी पर्शुराम मण्डलका साक्षी सुधिर कुमार मण्डलले गरी दिएको वकपत्र मिसिल सामेल रहेको ।

प्रतिवादी पर्शुराम मण्डल अभियोग माग दावीबमोजिमको कसुरमा इन्कार रही बयान गरी निजको बयान साक्षीको वकपत्रबाट समर्थित भइरहेको र प्रतिवादी मिना भन्ने उमेशकुमार मण्डललाई कसुरदार कायम गरी सजाय समेत भइसकेको र यी प्रतिवादीको के कस्तो भूमिकाले शिव कुमारी मण्डलको मृत्यु हुन गएको भनी स्पष्ट रुपमा देखाई पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा आरोपित कसुरमा सजाय गर्न मिलेन। प्रतिवादी पर्शुराम मण्डलले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्छ । अर्का प्रतिवादी जाजादेवी मण्डलका हकमा मिति २०६७।१०।१० मा थुनछेक आदेश हुँदाकै अवस्थामा निजको मृत्यु भइसकेको भन्ने प्रमाणका आधारमा निजको नाउँको मुलतवीको लगत कट्टा गर्ने आदेश भइसकेको हुँदा केही बोलीरहनु पर्ने भएन भन्ने समेत व्यहोराको सप्तरी जिल्ला अदालतको फैसला ।

प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलले आफ्नी श्रीमती मृतक शिव कुमारी मण्डलले आफू लगायत परिवारका सदस्यलाई बारम्बार गाली गरेकोले आफूले नजिकै भएको चिरपट दाउराले श्रीमतीलाई टाउकोमा हिक्याउँदा सो चोटबाट उनी लडेपछि भाउजू जाजादेवी दाजु पर्शुराम र आफू समेत-३ जनाले सल्लाह गरी मारेर फालिदेऊ भनी भाउजु जाजादेवीले शिव कुमारीको मुखमा कपडा खादिन (कोचिन) म र मेरो दाजु पर्शुराम मण्डलले उनको घाँटी थिची मारेको भनी सिलसिलेवार रुपमा एउटा तथ्यलाई अर्को तथ्यसँग मालकार रुपमा जोडी

अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष व्यक्त गरेको छ। निज मिना भन्ने उमेश मण्डलको उक्त बयान प्रत्यक्षदर्शी सिताराम मण्डल, नारायण मण्डल र भागवत मण्डल समेतका व्यक्तिहरूको अदालतको वकपत्र समेतबाट पुष्टि भएको भनी सर्वोच्च अदालतको मिति २०६९।१०।१५ को फैसलाले प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डललाई कसुरदार ठहर गरेको छ। सर्वोच्च अदालतले प्रमाणमा ग्रहण गरी सकेको कसुर ठहर भएको प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डलको अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्षको बयानमा आफूले पनि कसुर गरेको तथ्यमा सावित रही फरार प्रतिवादी यी पशुराम मण्डललाई पनि पोल गरेको देखिन्छ। घटनाका प्रत्यक्षदर्शी सिताराम मण्डल नारायण मण्डल र भागवत मण्डलको वकपत्र यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलका हकमा पनि उत्तिकै प्रमाण ग्राह्य छ। जाहेरवाला सुविलाल मण्डलले अदालतमा गरेको वकपत्रबाट यी प्रतिवादीले कसुर गरेको पुष्टि भएको छ। तर यी प्रमाणलाई आधार नलिई अन्यथा व्याख्या गरी प्रतिवादी पशुराम मण्डललाई सफाई दिने गरी भएको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी निज पशुराम मण्डललाई अभियोग मागदावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन अदालतमा परेको पुनरावेदन पत्र ।

यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलले शुरु अदालत समक्ष बयान गर्दा मैले मृतकलाई कर्तव्य गरी मारेको होइन, अभियोग दावी झुठ्ठा हो भनी आरोपित कसुर उपर पूर्ण इन्कारी रही बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादी पशुराम मण्डलका साक्षी सुधिरकुमार मण्डलले शुरु अदालत समक्ष वकपत्र गरी दिएको पाइन्छ। मृतक शिव कुमारी मण्डलको पति मिना भन्ने उमेश मण्डल मुख्य प्रतिवादी रहेको र निज मिना भन्ने उमेश मण्डललाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सजाय गर्ने र अन्य प्रतिवादी शत्रुघनप्रसाद ठाकुर मुलुकी मण्डल र भुटाई मण्डलले सफाई पाउने गरी शुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सम्मानित सर्वोच्च अदालत समेतबाट सदर हुने ठहरी अन्तिम फैसला भइसकेको अवस्था देखिन्छ। यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलको के कस्तो भूमिकाले मृतकको मृत्यु हुन गएको हो सो कुराको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टी हुन सकेको देखिँदैन। ठोस सबुद प्रमाणको अभावमा यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्न्याई शुरु सप्तरी जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।१२।२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भन्ने

समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६९।३।१३ मा भएको फैसला ।

प्रस्तुत मुद्दामा मौकामा कागज गर्ने सिताराम मण्डल धानुक, नारायण मण्डल धानुक तथा भागवत मण्डल धानुकको बनाई एवं अदालतमा निजहरुले गरेको वकपत्र र जाहेरवालाको किटानी जाहेरी एवं वकपत्रलाई प्रमाणमा नलिइनु प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १० तथा १८ को पनि प्रतिकूल देखिन्छ। यी प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुक उपर मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) र ४ नं. को दावी रहेको छ। समान प्रकृतिका प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डल धानुकलाई अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष भएको साविती एवं जाहेरवाला र प्रत्यक्षदर्शीको बनाइका आधारमा कसुरदार ठहर भैरहेको परिप्रेक्षमा सोही समान प्रमाणका आधारमा यी प्रतावादी पशुरामलाई मण्डल धानुक उपर पनि कसुर ठहर हुनु पर्नेमा सफाई दिने गरेको फैसला कानूनसम्मत एवं न्याय संगत भएको भनी भन्न सकिने अवस्था नदेखिँदा प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुकलाई अभियोग दावीबाट सफाई दिने गरी भएको सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६७।१२।२ को फैसला सदर गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको त्रुटिपूर्ण फैसला बदर गरी निज प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुकलाई शुरु अभियोग दावी बमोजिम कसुर कायम गरी सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट परेको पुनरावेदनपत्र ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन संलग्न मिसिल अध्ययन गरी पुनरावेदक नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री रमा पराजुलीले सर्वोच्च अदालत समेतबाट प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डल धानुकलाई कसुरदार ठहर्न्याई अभियोग दावीबमोजिम सजाय भएको छ तर समान स्तरको भूमिकामा रहेका प्रस्तुत मुद्दाका प्रत्यर्थी प्रतिवादी पशुराम मण्डललाई अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर भएको शुरु एवं पुनरावेदन अदालतको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा उल्टी हुनका लागी तत्काल विपक्षी झिकाउने आदेश गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो ।

प्रतिवादीहरु मिना भन्ने उमेश मण्डल, जजादेवी मण्डल र पशुराम मण्डललाई मुलुकी ऐन, ज्यान सम्बन्धी महलको १३(३) नं. अनुसार सजाय गरी मिना भन्ने उमेश मण्डल र पशुराम मण्डललाई ऐ. महलको ४ नं. अनुसार थप सजाय गरिपाउँन र प्रतिवादी मध्येका

भुटाई मण्डल, मुलुकी मण्डल र शत्रुघनप्रसाद ठाकुरलाई ऐ. महलको १७(३) नं. अनुसार सजाय गरी ऐ. ४ नं. बमोजिम थप सजाय हुन अभियोगमा मागदावी लिइएको देखियो ।

अभियोग साथ पेश भएका प्रतिवादीहरू मिना भन्ने उमेश मण्डल, भुटाई मण्डल, मुलुकी मण्डल र शत्रुघन प्रसाद ठाकुर मध्ये प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डललाई अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुने र अन्य प्रतिवादीहरू भुटाई मण्डल, मुलुकी मण्डल र शत्रुघन प्रसाद ठाकुरले सफाई पाउने तथा फरार प्रतिवादी जाजावादी मण्डल र पर्शुराम मण्डलका हकमा अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतवी रहने गरी शुरु एवं पुनरावेदन अदालतबाट भएको फैसला सदर ठहरी यस अदालतबाट अन्तिम फैसला भैसकेपछि फरार प्रतिवादी मध्येको प्रतिवादी जाजादेवी मण्डलको मृत्यु हुन गई शुरु अदालतको आदेशले मुलतवीको लगत कट्टा हुन गएको र अर्को फरार प्रतिवादी यी पर्शुराम मण्डल आफैं निवेदन साथ शुरु अदालतमा उपस्थित भै कारवाही चल्दा शुरु सप्तरी जिल्ला अदालतबाट सफाई पाउने ठहरी भएको फैसला पुनरावेदन अदालतबाट सदर भएकोमा समान प्रकृतिका प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डल धानुकलाई अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष भएको साविती एवं जाहेरवाला र प्रत्यक्षदर्शीको भनाइका आधारमा कसुरदार ठहर भै रहेको परिप्रेक्षमा सोही समान प्रमाणका आधारमा यी प्रतिवादी पर्शुराम मण्डलको पनि कसुर ठहर हुनु पर्नेमा सफाई दिने गरेको फैसला मिलेन भनी वादी नेपाल सरकारले पुनरावेदनमा जिकिर लिएको पाइयो ।

उपयुक्त तथ्यबाट प्रतिवादी पर्शुराम मण्डलले अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला मिलेको छ छैन र पुनरावेदन जिकिर बमोजिम हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय हुनु पर्ने देखियो ।

यसमा निर्णयतर्फ विचार गर्दा मेरो छोरी शिव कुमारी मण्डललाई ज्वाइँ मिना भन्ने उमेश मण्डल, पर्शुराम मण्डल र जाजादेवी मण्डल समेत ६ जनाले मिति २०५७।१।१५ गते राती कुटपीट गरी मारी रातारात लाश बेपत्ता बनाएका हुँदा कारवाही गरी पाउँ भनी मृतकका बुबा सुविलाल मण्डलको जाहेरीमा उल्लेख भएको पाइन्छ । मिना भन्ने उमेश मण्डल र मृतक शिव कुमारी मण्डल सुत्ने गरेको कोठामा उमेश मण्डल समेतले कुटपीट गरी बोल्न समेत नदिई मारी रातारात लाश बेपत्ता बनाएको भनी घटनास्थल मुचुल्काको

व्यहोरा रहेको देखिएको छ । मृतक र निजका पति मिना भन्ने उमेश मण्डलको पहिला देखि सम्बन्ध राम्रो नभएको कारण घरमै मारी लाश बेपत्ता बनाएकोमा विश्वास छ भन्ने बिसुनदेव मण्डल र भागवत मण्डलको तथा घटनाको भोलिपल्ट बिहान मृतकलाई नदेखेपछि मिना भन्ने उमेश मण्डलसँग सोधपुछ गर्दा चर्को आवाज बोलेपछि पक्कै शिवकुमारी मण्डललाई कर्तव्य गरी मारी लाश बेपत्ता बनाएको हुनुपर्दछ भन्ने पूर्ण विश्वास लाग्छ भनी जगदीश मण्डल र नारायण मण्डलले अनुसन्धानका क्रममा कागज गरी दिएको देखिन्छ ।

मिति २०५७।१।१५ गते बिहान अन्दाजी १, २ बजेको समयमा म समेतले चिर्पट दाउराले कुटपीट गरी मारी झोलुङ्गेमा लाश बोकी भारतको अन्द्राहामठ नजिकै कसैले नदेख्ने गरी फाली आएको भन्ने व्यहोरा मिना भन्ने उमेश मण्डलले मौकाको बयानमा लेखाई अदालतमा भने कसुरमा इन्कार भएको पाइन्छ। अदालतमा उपस्थित भै बयान गर्ने प्रतिवादीहरु शत्रुघन प्रसाद ठाकुर, मुलुकी मण्डल र भुटाई मण्डलले को कसले मारे थाहा भएन भनी कसुरमा पूर्ण इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ । यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलले श्रीमतीको टि.वी. उपचारको क्रममा मिति २०६७।१।१० देखि एक हप्तासम्म भारतको दरभंगामा रहेको हुँदा म वारदातमा संलग्न छैन भनी अदालतमा आफैं उपस्थित भै बयान गरेको पाइन्छ ।

यस अदालत समेतको मिति २०६१।१०।१५ को अन्तिम फैसलाबाट कसुर ठहर भएका मृतक शिव कुमारी मण्डलका पति र यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलको हकमा समान प्रमाण भएको अवस्थामा सफाई दिएको मिलेन भनी नेपाल सरकारले पुनरावेदनमा जिकिर दिएको देखिन्छ। घटनास्थल प्रकृति मुचुल्काबाट घटना राती १,२ बजे श्रीमान् श्रीमती रहने कोठामा भएको भनिएको छ । धेरै जना मिली समूहमा कुटपीट गरेको कुनै दशी र प्रमाण घटनास्थलबाट वरामद हुन तथा अन्य: कुनै भौतिक प्रमाणबाट प्रमाणित हुन सकेको छैन । नारायण मण्डलले शङ्का गरी खबर गरेपछि मात्र मृतकका बुबाले जाहेरी दिएका छन् । यी प्रतिवादीका हकमा गडाउ गरी मौकामा कागज गर्ने प्रत्यक्षदर्शी भनी पुनरावेदनमा उल्लेख भएका सिताराम मण्डल धानुक, नारायण मण्डल धानुक, भागवत मण्डल समेतले शिव कुमारी मण्डललाई मारी लाश बेपत्ता बनाएको हुनुपर्दछ, विश्वास लाग्छ भन्ने जस्ता शब्द

प्रयोग गरी शङ्का र अनुमानका आधारमा प्रतिवादी समेत उपर पोलसम्म गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी मिना भन्ने उमेश मण्डल र मृतक श्रीमती बीच पहिलेदेखि राम्रो सम्बन्ध नभएको, निज प्रतिवादीले पहिले पनि कुटपिट गरेका कारण मृतक माइतीमा गई बसेकी, मृतकले बच्चा नजन्माएको रिस पनि प्रतिवादी उमेशले लिएको, गाउँघरमा पञ्चायत बसी लोग्ने स्वास्नी बीच छलफल गराई सम्झाई घर पठाउने गरेका जस्ता परिस्थितिजन्य प्रमाणहरू कसुरदार ठहर भएको मृतक शिव कुमारीका पति मिना भन्ने उमेश मण्डलका हकमा न्यायको रोहमा आकर्षित हुन सक्ने देखिए पनि यी प्रतिवादी पशुराम मण्डलका विरुद्धमा देखाइएका सबै प्रमाण अनुमान र शङ्काको घेरामा मात्र रहेको पाइन्छ । शंका र अनुमानकै आधारमा ज्यान जस्तो अपराधमा यी प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुकलाई दोषी ठहर गर्न मनासिव र न्यायोचित नहुने हुँदा पुनरावेदन अदालत समेतबाट अभियोगदावीबाट प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुकले सफाई पाउने ठहर भएको फैसला मनासिवै देखिन आयो ।

तसर्थ माथि उल्लिखित आधार र कारण समेतबाट प्रतिवादी पशुराम मण्डल धानुकले अभियोग दावीबाट सफाई पाउने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०६९।३।१३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाईदिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- कपिलमणी गौतम

कम्प्यूटर टाईप गर्ने :- मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७१ साल चैत्र महिना ४ गते रोज ४ शुभम्..... ।